

PARTICIPATIE ALS KINDERRECHT

Het Kinderrechtenverdrag van de Verenigde Naties bevat een groot aantal fundamentele kinderrechten waar de ondertekenaars van het verdrag zich aan moeten houden. Nederland heeft het verdrag in 1995 ondertekend. Centraal in het Kinderrechtenverdrag staat het belang van het kind. Dit moet een eerste overweging te zijn bij alle zaken die het kind of een groep kinderen aangaan. Om te kunnen bepalen wat in het belang van het kind of een groep kinderen is, dient altijd de mening van het kind of de groep kinderen te worden betrokken en dient hun mening daadwerkelijk invloed te hebben op hetgeen dat wordt besloten of bepaald. Het is daarbij belangrijk dat kinderen ervaren dat er naar hen wordt geluisterd en dat ze serieus worden genomen. Dit wordt ook wel betekenisvolle participatie genoemd.

Het recht op participatie

Participatie is daarom niet zomaar een middel waarmee het kind of een groep kinderen verandering teweeg kan brengen. Betekenisvolle participatie biedt kinderen bovendien de mogelijkheid voor het ontwikkelen van een gevoel van autonomie, onafhankelijkheid, verhoogde sociale competentie en veerkracht.

Er zijn verschillende vormen van participatie mogelijk, waarbij de mening van het kind of een groep kinderen in meerdere of mindere mate wordt betrokken in de besluitvorming op individueel of collectief niveau. Ook omvat het recht op participatie, het recht op informatie en klachtrecht. Het gaat bij betekenisvolle participatie voor kinderen kortom om voldoende toegang tot informatie, je stem kunnen laten horen, serieus genomen worden en de mogelijkheid krijgen om te klagen als je het niet eens bent met een beslissing.

Volgens het Kinderrechtenverdrag heeft ieder kind het recht om zijn mening te uiten over zaken die hem of haar aangaan. Er moet passend belang worden gehecht aan de mening van het kind, rekening houdend met diens leeftijd en ontwikkeling. Het Kinderrechtenverdrag gaat er vanuit dat in principe ieder kind in staat is om zijn of haar mening te uiten, ook zeer jonge kinderen. Leeftijd is dus niet per se bepalend voor de capaciteiten van een kind om te kunnen participeren. Daarom moet per situatie bekeken worden of het kind kan participeren, wat het kind nodig heeft om te kunnen participeren en welke de waarde er aan de mening van het kind kan worden gehecht. Hierbij is het criterium of het kind in staat is om zijn of haar mening op een 'redelijke en onafhankelijke' manier kenbaar te maken. De impact die de zaak op het kind kan hebben moet hierbij ook worden meegewogen. Hoe groter de impact van de uitkomsten op het leven van het kind, des te belangrijker het is dat passend gewicht wordt gehecht aan de mening van het kind.

Participatie in de vrouwenopvang en maatschappelijke opvang

In Nederland wonen jaarlijks zo'n 7.000 à 8.000 kinderen met één of beide ouders in de vrouwenopvang of maatschappelijke opvang. In het boekje *'Veilige Toekomst. Doen wat nodig is voor kinderen in de opvang'* (van Stichting Kinderpostzegels Nederland en de Federatie Opvang) staat dat participatie essentieel is om kinderen in de opvang effectief te kunnen helpen en duurzame verandering in het leven van het kind tot stand te brengen. Als randvoorwaarden op het leefgebied participatie wordt genoemd:

- Eigen intake voor ieder kind.
- Informeren en actief betrekken van kinderen bij belangrijke beslissingen.
- Stem geven aan kinderen binnen de opvangorganisatie.
- Niet over kinderen praten, maar mét kinderen.

Betekenisvolle participatie

houdt in dat kinderen ervaren dat er naar hen wordt geluisterd en dat ze serieus worden genomen.

In de vrouwenopvang en maatschappelijke opvang dienen kinderen dus niet alleen individueel te kunnen participeren en de besluitvorming over de zaken die hen persoonlijk aangaan te kunnen beïnvloeden. Kinderen in de vrouwenopvang en maatschappelijke opvang dienen ook als groep te worden betrokken bij het opstellen en evalueren van beleid. Om beide vormen van participatie te realiseren is het belangrijk om rekening te houden met de volgende uitgangspunten:

Zorg dat het kind wordt geïnformeerd zodat hij of zij een mening kan vormen

- Het kind dient op zijn of haar niveau aangepaste informatie te krijgen zodat hij of zij daadwerkelijk in staat wordt gesteld een eigen, geïnformeerde mening te vormen.
- Het kind dient te worden geïnformeerd over het recht om zijn of haar mening te uiten.
- De informatie die het kind krijgt, moet afgestemd zijn op diens leeftijd en ontwikkeling.

Stel het kind in staat zijn mening vrijelijk te uiten

- Het kind moet de mogelijkheid hebben zijn of haar mening vrijelijk te uiten. Dit geldt voor iedere situatie of omgeving waarin het kind zich bevindt. Discriminatie op wat voor grond dan ook is niet toegestaan.
- Een kind dat wil participeren, moet hierop zorgvuldig worden voorbereid.
- Begeleiders in de opvang die met kinderen werken dienen vaardig te zijn in het communiceren met kinderen en in staat te zijn om kinderen bij besluitvorming te betrekken op een manier die past bij de capaciteiten van het kind.
- Tot slot moet het kind geïnformeerd worden over de mogelijkheid zijn of haar medewerking op ieder moment te stoppen als hij of zij dit wil.

Houd altijd rekening met de mening van het kind

- Participatie is een voortdurend proces waarin informatie tussen begeleiders in de opvang en het kind wordt uitgewisseld.
- Aan de mening van het kind dient altijd passend belang te worden gehecht, rekening houdend met de leeftijd en ontwikkeling van het kind.
- De leeftijd van het kind is niet per se leidend, kijk altijd naar de fysieke, emotionele, cognitieve en sociale ontwikkeling van het kind.
- De bewijslast ('is het kind in staat zijn of haar mening op een 'redelijke en onafhankelijke' manier kenbaar te maken?) ligt niet bij het kind.
- Het is belangrijk dat het kind in staat is de verantwoordelijkheid van participatie te dragen en dit ook wil. Voorkomen moet worden dat het kind wordt belast met verantwoordelijkheden waar hij of zij nog niet klaar voor is.
- Bij het maken van een beslissing moet er rekening worden gehouden met het feit dat het kind in ontwikkeling is en dat zijn of haar capaciteiten ook toenemen. Een besluit moet daarom rekening houden met zowel de korte als de lange termijn en mag niet onomkeerbaar zijn.

Leg altijd aan het kind uit wat er met zijn of haar mening is gedaan

- Het kind moet altijd worden geïnformeerd over welk besluit er is genomen en op welke wijze zijn of haar mening invloed heeft gehad op de besluitvorming, beleidsvorming en beleidsevaluatie.
- Feedback maakt dat het kind weet op welke wijze zijn mening is meegenomen in de te maken afwegingen en stelt hem of haar in staat te laten weten wanneer dit naar zijn of haar mening niet op de juiste wijze is gebeurd.
- Als het kind het oneens is met de uitkomst van het besluit, moet het kind de mogelijkheid hebben om, waar gepast, de uitkomst aan te vechten of te beïnvloeden en/of een klacht in te dienen.

“Nee, er heeft niemand aan mij gevraagd of ik ook wil praten over dingen. De mensen hier praten met mijn moeder.”

Meisje in de maatschappelijke opvang, 8 jaar, p. 24 uit Veilige Toekomst. Doen wat nodig is voor kinderen in de opvang.

“Het zou wel fijn zijn als ze hier ook meer met kinderen gingen praten, zo van ‘hé, hoe wil jij het?’”

Meisje in de vrouwenopvang, 14 jr. p. 37 uit Veilige Toekomst. Doen wat nodig is voor kinderen in de opvang.

Kinderrechtenhelpdesk

Vanuit de Kinderrechtenhelpdesk verleent Defence for Children juridische ondersteuning aan minderjarigen, ouders, advocaten en hulpverleners in zaken waarbij kinderrechten in het geding zijn. De Kinderrechtenhelpdesk is bereikbaar via telefoonnummer:

071 - 516 09 80

Deze factsheet is een uitgave van Defence for Children.

Het doel van het werk van Defence for Children is de verbetering van de naleving van de bepalingen van het Kinderrechtenverdrag in Nederland. Stichting Kinderpostzegels Nederland en Defence for Children werken daarin al vele jaren samen. Een belangrijk deel van het werk van Defence for Children wordt door Stichting Kinderpostzegels Nederland financieel ondersteund.